

Celem projektu, jest **opisanie praktyk i procesów demokratyzacji we współczesnych teatrach publicznych w Polsce**. Znaczenie kultury dla rozwoju procesów demokratycznych w Europie Środkowej jest szczególnie istotne. Warto zbadać, jak te podstawowe zasady demokracji zostały zaimplementowane do instytucji kultury. Demokratyzacja ram instytucjonalnych (a więc m.in. sposobów organizacji instytucji i procesów decyzyjnych) jest niejednorodnym i nieliniowym procesem, który wymaga stałej kontroli. Przez demokratyzację kultury na poziomie instytucji kultury rozumiemy: upodmiotowienie pracowników instytucji kultury, zwiększenie ich indywidualnego uczestnictwa w procesach decyzyjnych oraz prawo do wzajemnej krytyki pracowników i osób zarządzających.

Instytucjonalny wymiar kultury to nowy przedmiot badań naukowych w Polsce. Na gruncie teatralnym nasz projekt jest nowatorski (dotychczasowe opracowania nie były wynikami badań terenowych, miały jedynie charakter refleksji na temat kultury na podstawie szczątkowych danych). Badania, prowadzone przez interdyscyplinarny zespół naukowców, mają na celu wieloaspektowe spojrzenie na proces/ procesy demokratyzacji w instytucjach kultury o specyficznym charakterze, których podstawą jest zespołowy proces twórczy. Będziemy badać procesy demokratyzacji zarówno na poziomie formalnym (procedury, dokumenty), jak i na poziomie recepcji pracownika (jego emocje, poczucie sprawczości, itd.). Zarówno badania naukowców zagranicznych [Th. Schmidt], jak i wstępne rozpoznania prowadzone przez członków zespołu projektowego wykazują, że standardy demokratyzacji w teatrach są poważnie nadwyższone.

Projekt jest kontynuacją badań przeprowadzonych przez dr Anetę Głowacką i dr hab. prof. UŚ Dorotę Fox w 2019 i 2020 roku w teatrach w województwie śląskim. Badania zostały przeprowadzone wśród pracowników z zespołu technicznego i administracyjnego, a dotyczyły kwestii szczegółowych takich jak: zmiana dyrektora, która często stanowi punkt zwrotny w życiu organizacji. Przy pomocy ankiet i pogłębionych wywiadów badaniu zostały poddane: nastawienie, emocje i opinie pracowników na temat zmiany. Badania pokazały, że wbrew obiegowym opiniom zmiana na stanowisku dyrektorskim nie jest dla tych pracowników obojętna. Ponadto wykazywali się oni dużą świadomością procesów, które toczą się w instytucji. Zasadne jest więc pogłębienie badań o pozostałych pracownikach – zespoły teatralne: administracyjny, artystyczny i techniczny. Poszerzenie badań o obszar całej Polski pozwoli na wskazanie obowiązujących praktyk i opracowanie modeli, wedle których realizowane są obecnie standardy demokratyzacji.

Podczas badań chcemy odpowiedzieć na następujące pytania: 1. jakie modele zarządcze dominują w polskich teatrach; na ile świadomi stosowanej przez siebie strategii zarządczej są dyrektorzy teatrów; czy teatry instytucjonalne są gotowe do przyjęcia bardziej nowoczesnych i demokratycznych sposobów zarządzania, uwzględniających chociażby ideę tzw. organizacji uczących się; 2. jak wyglądają relacje między tzw. organizatorem, czyli jednostką samorządu terytorialnego, a instytucją – teatrem?; 3. jak układają się relacje władzy w teatrze instytucjonalnym; 4. gdzie przebiegają linie konfliktów i czego z reguły dotyczą; kim są główni aktorzy tych konfliktów; 5. jakie osoby, z jakimi doświadczeniami zawodowymi, decydują się na udział w konkursie na dyrektora; 6. co ujawniają procedury konkursowe, postępowania związane z wyborem dyrektora teatru czy kierownika zespołu?; 7. na ile teatry instytucjonalne w Polsce są gotowe do wprowadzenia praktyk upodmiotowienia pracowników poza procedurami regulowanymi ustawą o organizowaniu związków zawodowych.

Na potrzeby tego projektu przeprowadzimy badania ilościowe i jakościowe w wybranych teatrach na terenie Polski. Badania ilościowe obrazujące skalę zjawiska, muszą być pogłębione przez badania jakościowe (pogłębione wywiady), w celu weryfikacji wyników badań ankietowych. Badania dokumentów źródłowych (*research desk*) oraz badania ankietowe pozwolą wyłonić grupę instytucji, w których doszło do podniesienia demokratycznych standardów albo których pracownicy mają oczekiwania związane ze zwiększeniem poczucia własnej sprawczości. Tym samym będzie można również „zmapować” teatry, które zarządzane są w sposób bardziej autorytarny.

Badania zaowocują wnioskami i wskazaniem, które posłużą do weryfikacji procedur, przyczynią się do unowocześnienia sposobów zarządzania instytucjami teatralnymi, uwzględniającymi ideę tzw. organizacji uczącej się. Projekt stworzy również szansę na opracowanie katalogu dobrych praktyk, może stać się ponadto naukowym wsparciem w pracach nad nowelizacją ustawy *O organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*. Mamy świadomość, że obszar naszych zainteresowań wpisuje się w badania, które są stosunkowo nowe w polskiej teatrologii. Liczymy więc na to, że w znacznym stopniu pogłębimy stan wiedzy naukowej dotyczącej instytucjonalnego wymiaru życia teatralnego oraz jego wpływu na kondycję artystyczną polskich teatrów. Pozwolą również na podjęcie dialogu na forum międzynarodowym z badaczami zajmującymi się instytucjonalnym wymiarem teatru i zaprezentowanie polskiej specyfiki. Status polskich teatrów i obecne w nim modele zarządcze wynikają ze specyficznych dla krajów postkomunistycznych historycznych i politycznych uwarunkowań.